

**ADVIES VOOR RICHTLIJNEN VOOR HET MILIEUEFFECTRAPPORT
POLDER STEDEDIJK TE DORDRECHT**

29 NOVEMBER 2000

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES	3
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITEN	5
3.1 Probleemanalyse	5
3.2 Doel.....	8
3.3 Besluitvorming en beleidskader	9
4. DE VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN DE REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN	10
4.1 Algemeen.....	10
4.2 Te beschouwen varianten	11
4.3 Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast	13
5. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN TE VERWACHTEN AUTONOME ONTWIKKELING VAN DAT MILIEU.....	14
6. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU.....	15
7. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	17
8. LEEMTEN IN INFORMATIE	18
9. EVALUATIEPROGRAMMA	18
10. VORM EN PRESENTATIE VAN HET MER EN SAMENVATTING	18

1. INLEIDING

De initiatiefnemer B.V. Exploitatie Polder Stededijk (EPS) is voornemens in de polder Stededijk in de Sliedrechtse Biesbosch, gemeente Dordrecht, een integraal project te ontwikkelen. Dit project is samengesteld uit de volgende onderdelen:

1. Het saneren van een stortplaats van circa 14 ha (ongeveer 0,6 -1 miljoen ton gestort afval) die in de periode van 1962 tot 1983 is gebruikt en waarover inmiddels per beschikking van 26 oktober 2000¹ is vastgesteld dat er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging, dat de sanering urgent is en dat met de sanering binnen vier jaar moet zijn aangevangen. Er is volgens deze beschikking sprake van een actueel ecologisch risico.
2. Een ontgroning in het overige deel van de polder teneinde in de ondergrond beton- en metselzand en ander zand te winnen.
3. De door zandwinning ontstane put te gebruiken voor de inrichting van een stortplaats voor (verontreinigde) baggerspecie.
4. De polder², inclusief de te saneren stortplaats en de ontgroning/ baggerstortplaats, in te richten voor natuurontwikkeling om als onderdeel te kunnen fungeren van het deel Sliedrechtse Biesbosch van het "Strategisch Groenproject Eiland van Dordrecht" en van het Nationaal Park De Biesbosch.

De onderdelen 2 en 3 worden door de initiatiefnemer gezien als kostendrager voor de onderdelen 1 en 4. Met (een deel van) de middelen die bij de onderdelen 2 en 3 vrijkomen worden daaraan gekoppeld twee milieuvriendelijke activiteiten uitgevoerd: de sanering van de aanwezige stortplaats en de natuurinrichting van de polder na de sanering van de stortplaats.

Op grond van het gewijzigd Besluit milieueffectrapportage 1994 (categorie C. 18.2 en 18.3) dient voor dit voornemen een milieueffectrapport (MER) te worden opgesteld. Coördinerend bevoegd gezag is Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland voor de vergunning volgens de Wet Milieubeheer (inclusief eventuele verklaring van geen bedenkingen van de minister van VROM) en de Ontgrondingenwet. Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland is namens de minister van Verkeer en Waterstaat (V en W) bevoegd gezag voor de vergunningverlening volgens de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en andere Waterstaatswetten.

Bij brief van 26 september 2000³ is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen voor de inhoud van het milieueffectrapport (MER). De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 27 september 2000⁴.

¹ Beschikking Wet bodembescherming, Bodemsaneringslocatie Polder Stededijk, "Stort van Troost", te Dordrecht, Code: ZH/105/0007.

² De gehele polder beslaat ca. 77 ha.

³ Zie bijlage 1.

⁴ Zie bijlage 2.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁵. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de adviezen, commentaren en opmerkingen⁶, die zij in afschrift van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieuomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

De Commissie heeft, behoudens van de startnotitie, ook kennisgenomen van het Projectplan polder Stedelijk van augustus 1999 en van andere in de literatuurlijst van de startnotitie genoemde achtergronddocumenten, zoals het Aanvullend bodemonderzoek polder Stedelijk van januari 2000, het rapport van Fugro Ingenieursbureau B.V. Zandwinning Polder Stedelijk van augustus 1999, het rapport van het Economisch instituut voor de Bouwnijverheid over de economische haalbaarheid van de zandwinning van januari 2000 en van werkdocumenten in het kader van het Strategisch Groenproject Eiland van Dordrecht. Het is duidelijk dat er met deze (werk)documenten al veel bruikbare informatie aanwezig is. Vooral het projectplan geeft in het algemeen een helder overzicht van kansen en bedreigingen, onzekerheden en leemten in kennis. Het is ook duidelijk dat nog grote onzekerheden en leemten in kennis resteren.

⁵ De samenstelling hiervan en andere projectgegevens zijn gegeven in bijlage 3.

⁶ Bijlage 4 geeft een lijst van deze reacties.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie ziet de volgende hoofdpunten, in onderlinge samenhang, voor het MER Polder Stedelijk in de Sliedrechtse Biesbosch, gemeente Dordrecht.

Probleemstelling

- Aangezien nog een aantal grote onzekerheden bestaat waarover eerst meer duidelijkheid moet komen, adviseert de Commissie dit project in enkele fasen te ontwikkelen. Eerst zou met voorrang een aanvullend bodem- en saneringsonderzoek moeten worden verricht. Aan de hand van een aantal op basis van dit onderzoek op te stellen saneringsvarianten en van de daaruit af te leiden mate van verspreiding van de verontreinigingen kan het (toekomstige) humane en eco(toxico)logische risico nader worden bepaald.
- Indien de sanering relatief eenvoudig kan geschieden, ontvalt aan de voorgenomen, mogelijk ingrijpende en langdurige, integrale plannen als kostendrager de basis. Bij de natuurinrichting van de polder na sanering zal het dan louter gaan om verwerving voor natuurbeheer, met voortzetting van de autonome ontwikkeling in de rest van de polder van de reeds bestaande (vrij droge) natuurwaarden en om eventueel nadere inrichting voor extensieve recreatie.
- In het andere geval (dan bij het tweede punt) is het voor exploitatie voor zandwinning en baggerspecieberging van de locatie Polder Stedelijk - zijnde onderdeel van een gebied met beschermde status- noodzakelijk dat aan de afzonderlijke stappen van de beschermingsformules, volgens de EU Habitat- en Vogelrichtlijn, volgens de Natuurbeschermingswet, en volgens het SGR voor een kerngebied van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), voldoende concrete informatie voor de besluitvorming wordt verschaft.
- Tevens is gewenst:
 - aanvullend bodemonderzoek, door bijvoorbeeld een groter aantal representatieve boringen, om de plaats, hoeveelheid, kwaliteit en te verwachten marktwaarde van het eventueel te winnen zand en daarmee het belang en inpasbaarheid van deze winning in het provinciale ontgrondingenbeleid beter te bepalen;
 - een nadere onderbouwing van het belang en de doelmatigheid van juist een baggerspecieberging van een nog te bepalen omvang op de locatie Polder Stedelijk.

Aldus kan de probleemstelling, die recht doet aan de specifieke omstandigheden en aan een realistisch ambitieniveau van dit project, voldoende scherp worden.

Formulering van de doelstelling

- De resultaten van de nadere probleemanalyse van vooral de bodemsanering zal moeten leiden tot heldere en toetsbare doelstellingen, waarbij ook maatschappelijke kosten en baten aan de orde komen. De samenhang, het onderling gewicht en prioriteitsstelling van de diverse doelstellingen inzake sanering, zandwinning/ baggerstort, de na te streven typen natuurdoelstellingen, alsmede mogelijk ook voor meer ruimte voor de rivier, zullen daarbij duidelijk gemaakt moeten worden.

Alternatieven/varianten

Gezien de grote onzekerheden in het huidige stadium is het moeilijk nu al concrete, uitgewerkte alternatieven aan te geven. Zij zouden successievelijk door trechtering nader moeten worden ontwikkeld.

In elk geval zal ook aandacht moeten worden besteed aan alternatieven die “niet de polder grotendeels op zijn kop zetten” en waarbij het resterende deel van de polder van de activiteiten wordt afgeschermd en wordt vrij gegeven voor de (autonome) ontwikkeling van de daar reeds (in potentie) aanwezige natuurwaarden.

De Commissie volstaat met het benoemen van enkele alternatieven, varianten en bouwstenen/modules die in de planontwikkeling in ieder geval verder meegenomen moeten worden:

- Een **nulplusalternatief**, bestaande uit **alleen sanering** van de stort van 14 ha en autonome natuurontwikkeling (zonder zandwinning en zonder baggerspecieberging);
- een aantal varianten die bestaan uit **sanering, (partiële) zandwinning, een baggerspeciedepot al dan niet van beperkte omvang, en droge en/of natte natuurontwikkeling**. Dit voor enkele, redelijke termijnen van gebruiksduur van de zandwinning en baggerspecieberging (inclusief consolidatie);
- een **meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)**. Gelet op de ligging van de polder Stededijk in en nabij een kerngebied van de EHS en binnen een speciale beschermingszone volgens de EU Habitat/Vogelrichtlijn ligt het voor de hand hiertoe actief een meest natuurvriendelijk alternatief te ontwikkelen;
- zinvolle combinaties van bovenstaande alternatieven, varianten en bouwstenen, al dan niet in gefaseerde uitvoering.

Bestaande toestandautonome ontwikkelingen milieu gevolgen

De belangrijkste aspecten zijn:

- de verandering in de geohydrologische gesteldheid en de consequenties daarvan, zoals de gevolgen van veranderingen in grondwaterpeil en kwel-situatie; ook voor vegetaties (waaronder bestaande kwelafhankelijke hooiland- en slootvegetaties in de polder);
- de (gevolgen van) verspreiding van verontreinigingen naar bodem en grondwater en naar het oppervlaktewater in de tijd;
- de feitelijke humane blootstelling en ecologische beschikbaarheid van de verontreinigingen in de tijd en de gevolgen daarvan;
- verstoring van mensen en natuur door geluid, visuele aanblik, beweging (inclusief verhoogde menselijke aanwezigheid in anders rustige gebieden), geurhinder en licht, met name door de zandwinning (klassificering) en de baggerspecieberging;
- de effecten op het stiltegebied in de Sliedrechtse Biesbosch.

Bij de laatste twee aspecten gaat het vooral ook om de tijdsduur van de gevolgen.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITEN

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

3.1 Probleemanalyse

Het MER dient een beknopte beschrijving te geven van de knelpunten waarvoor het voornemen een oplossing tracht te geven. Tevens moet worden aangegeven voor welke termijn dit initiatief is bedoeld.

Bodemsanering

In aanvullend bodem- en saneringsonderzoek dient de mate van verspreiding van de verontreinigingen en het bestaande en toekomstige risico nader te worden bepaald. Aan de hand van een aantal op basis daarvan op te stellen concrete saneringsvarianten, in oplopende complexiteit, dient de resulterende mate van verspreiding te worden bepaald. Daarbij zou op voorhand ook het afvoeren naar elders voor bewerking en/ of eindverwerking (IBC stort) van een kritisch deel van het verontreinigde stortmateriaal, bijvoorbeeld aan de oostkant, waar destijds mogelijk de holocene bovenlaag is verwijderd, niet mogen worden uitgesloten. Tevens wordt geadviseerd na te gaan in hoeverre, naast de eigenaar, zij die zich hebben ontdaan van het gestorte afval tussen 1962 en 1983 bereid zijn op een of andere wijze bij te dragen aan de sanering en nazorg van de stort. Ook dient te worden nagegaan of andere bronnen (financiële) bijdragen zouden kunnen leveren.

De Commissie heeft de volgende kanttekeningen:

- De te saneren stort is reeds met een relatief weinig doorlatende kleilaag afgedekt.
- Het is onduidelijk of het grondwater in contact staat met het gestorte afval.
- De aard en omvang van de verontreiniging dient in het aanvullend bodem- en saneringsonderzoek met inrichtingsvarianten (saneringsmethoden) verder bepaald te worden.
- De Commissie adviseert twijfel weg te nemen over de juistheid van de toegepaste procedure van de monsternamen in het diepere grondwater bij het eerder uitgevoerde saneringsonderzoek, de gepresenteerde meetgegevens en de daaruit voortvloeiende mate van verspreiding van de verontreinigingen in de diepe ondergrond.
- Voor de saneringsmethoden zijn diverse varianten mogelijk (zie § 4.2);
- De stelling in de startnotitie dat de bovenafdichting en leeflaag iedere 50 jaar moet worden vervangen, verdient een nadere onderbouwing.

Beschrijf:

- in hoeverre er een daadwerkelijk verspreidingsrisico is;

- in hoeverre de huidige leeflaag voldoet om blootstelling en verspreiding te voorkomen;
- in hoeverre saneringsvarianten de humane en ecotoxicologische verspreidingsrisico's beperken;
- welke milieubelasting de saneringsvarianten opleveren;
- welke kosten met de saneringsvarianten gemoeid zijn, welke middelen daarvoor binnen het reguliere beleid te genereren zijn en wat de realisatietermijn is.

Natuurinrichting

De polder Stedelijk heeft volgens het (ontwerp-) streekplan Zuid-Holland-Zuid de bestemming kerngebied van de EHS/natuurontwikkelingsgebied (reservaatsgebied) met als nevenfunctie extensieve recreatie en vormt onderdeel van het Strategisch Groenproject Het eiland van Dordrecht. De polder vormt tevens onderdeel van een speciale beschermingszone volgens de Vogelrichtlijn (tranche 2, definitief) en valt onder de Habitatrictlijn van de EU.

Volgens de beschermingsformule van het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) voor dit kerngebied/ natuurontwikkelingsgebied zijn de volgende vragen aan de orde:

1. Is er sprake van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden, of (in geval van nog niet gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden) van het onomkeerbaar verloren gaan van ontwikkelingsmogelijkheden?
2. Kan de activiteit ook elders of op een andere manier worden gerealiseerd?
3. Is er sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang?
4. Wat zijn de mogelijkheden voor compensatie indien ook na mitigeren aanwijsbare schade optreedt?

Volgens de beschermingsformule van de Habitat/ Vogelrichtlijn staan de vier volgende stappen centraal bij de vergelijking en beoordeling van milieugevolgen:

1. Bestaat er zekerheid dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast?
2. Als die zekerheid niet bestaat, zijn er alternatieve oplossingen die die zekerheid wel kunnen geven?
3. Bestaan er dwingende redenen van groot openbaar belang om het project te rechtvaardigen indien aantasting van de natuurlijke kenmerken plaats vindt en bij ontstentenis van alternatieve oplossingen?
4. Welke compenserende maatregelen worden getroffen indien het project wordt uitgevoerd?

Verder verdient aandacht de soortbescherming volgens de Habitatrictlijn, recent omgezet in de Natuurbeschermingswet; daartoe dient van de polder een recente veldinventarisatie beschikbaar te komen/ zijn.

Indien het ontwikkelen van droge natuur bovenop de geborgen baggerspecie wordt beoogd, dient er ingegaan te worden op het tijdsverloop van rijping en consolidatie en begaanbaarheid van de (dikke laag) baggerspecie, al dan niet met overhoogte en tussentijdse aanvulling om het gewenste maaiveldniveau te bereiken, dan wel op mogelijkheden tot versnelde consolidatie.

Er zou in het kader van het beleid "Ruimte voor de rivieren" moeten worden voorkomen dat extra opstuwing ontstaat, liefst zou naar meer komberging

moeten worden gestreefd. Daarom zou een natte ecologische ontwikkeling van een deel van de polder moeten worden gezien, die ook zou passen binnen het streefbeeld voor het onderdeel Sliedrechtse Biesbosch van het Strategisch Groenproject Eiland van Dordrecht en het Nationaal park De Biesbosch.

Aangetoond moet worden dat de inrichting, gebruik en afwerking van de polder Stedelijk in combinatie met ontgroning en baggerspecieberging tenminste gelijkwaardig is aan de autonome ontwikkeling. Voor het aspect natuur dient derhalve een duidelijke balans tussen het verlies aan huidige natuurwaarden en winst aan (potentiële) nieuwe waarden te worden opgesteld, zodat duidelijk wordt in hoeverre beide gelijkwaardig zijn.

Beschrijf:

- hoe de beoogde natuurdoeltypen tot ontwikkeling kunnen worden gebracht bovenop een baggerspecieberging;
- welke andere (tenminste gelijkwaardige) natuurdoeltypen wellicht gemakkelijker tot ontwikkeling zijn te brengen;
- wat de realisatietermijn is, wanneer de natuurinrichting kan starten;
- welke autonome natuurontwikkeling te verwachten is wanneer wordt uit gegaan van het reguliere natuur- en waterbeleid (realisering EHS, realisering Nationaal Park, Ruimte voor de rivier), op grond van de huidige en toekomstige verontreinigingssituatie.

Ontgroning/ winning van zand

Het belang van (uitgebreide en langdurige) zandwinning ter plaatse, mogelijk resulterend in een diepe ontgrondingsput (met geringe natuurpotenties), dient aangetoond te worden.

Er bestaat nu nog een grote onzekerheidsmarge/ bandbreedte in de zandwinningsmogelijkheden. Daarbij dient nog rekening te worden gehouden met de ruimte voor tussentijdse opslag van het te ontgraven (holocene) veen en humeuze klei (een circa 10 meter dikke laag) en met afzetmogelijkheden en de kosten van verwerking van overtollige grond ter plaatse, in de ontgrondingsput, of elders. Dit opdat de kosten en baten van de delfstofwinning duidelijk worden.

De geschiktheid van het zand in de diepere ondergrond voor de winning van beton- en metselzand en andere industriezanden dient in een zorgvuldige, nadere analyse te worden uitgewerkt. Vooralsnog is er geen sprake van het kunnen winnen van het relatief schaarse betonzand⁷, ten hoogste van metselzand. Voor een nadere onderbouwing van de winbare hoeveelheid zand en de optimale plaats daarvoor dient de boordichtheid in relatie met de te verwachten laterale variabiliteit van de bodem in de polder te worden verbeterd. Daarvoor dient aanvullend bodemonderzoek plaats te vinden. Tevens kan worden gedacht aan het veredelen van het gewonnen zand met grover zand van een andere winningslocatie, zodat het aandeel ophoogzand dat deze winning oplevert, kan worden verkleind.

Het belang (nut en noodzaak) en inpasbaarheid van deze winning in het provinciale ontgrondingsbeleid dient beter te worden onderbouwd met behulp

⁷ Zie rapport "Haalbaarheid zandwinning polder Stedelijk –economische en technische aspecten" van het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid, d.d. 6 januari 2000, pagina 22.

van dit aanvullende onderzoek naar de plaats, hoeveelheid, kwaliteit en te verwachten marktwaarde van het eventueel te winnen zand.

Geef ook aan in hoeverre zandwinning in de polder zou kunnen worden beperkt tot voor zover dit past in na te streven natuurdoelstellingen. Anderzijds kan de omvang van de ontgroning worden afgestemd op de te verwachten financiële opbrengsten.

Aanbod en behoefte aan bergingcapaciteit van baggerspecie

Een nadere onderbouwing is nodig van het belang (nut en noodzaak) en de doelmatigheid van juist een baggerspecieberging van een nog te bepalen omvang op de locatie polder Stededijk.

Geef een beschrijving en prognose van het aanbod te storten baggerspecie in de tijd, afgezet in de tijd tegen de beschikbare capaciteit van de bestaande en in aanbouw zijnde stort- en verwerkingscapaciteiten in Zuid-West Nederland (Slufter, baggerdepot Hollandsch Diep inclusief put van Cromstrijen, Derde Merwedehaven). Bepaald dient te worden in welke mate aanbodgaranties door probleemdragers te verwachten zijn en welke financiële opbrengsten te verwachten zijn. Dit ook om te voorkomen dat een diepe zandwinput ontstaat die niet voldoende wordt opgevuld en niet op redelijke termijn voor natuurontwikkeling kan worden ingericht. De risico's en onzekerheden bij dit aanbod en deze garanties dienen helder te worden gemaakt.

Bij de bepaling van de gewenste extra depotcapaciteit in de polder Stededijk in de tijd dient ook rekening te worden gehouden met de meest recente inzichten die op landelijk en regionaal niveau zijn, respectievelijk worden verkregen in het kader van het tienjarensценario waterbodems dat momenteel wordt opgesteld.

Tevens dient aangegeven te worden welke behoeften/ mogelijkheden er ter plaatse van de Stededijkpolder zijn voor bewerking (reiniging) van baggerspecie, bijvoorbeeld door zandscheiding. Een dergelijke verwerkingsmogelijkheid heeft mogelijk een groter aanbod van baggerspecie tot gevolg, mede met het oog op een belastingheffing op het storten van reinigbare baggerspecie.

Het MER moet, naast informatie over de aard van de verontreiniging, tevens informatie verschaffen over de aard, hoeveelheden (in situ) en eigenschappen (mobiliteit/beschikbaarheid van de verontreinigingen) van de te storten baggerspecie op basis van de meest recente inzichten. Mede vanwege verwerkingsmogelijkheden en de wijze van vullen dient ook de korrelgrootteverdeling en de dichtheid van de aangeboden baggerspecie aan de orde te komen.

3.2

Doel

De doelstelling van de initiatiefnemer wordt in de startnotitie in § 2.2 verwoord. De resultaten van de nadere probleemanalyse kunnen leiden tot een verdere concretisering dan wel aanpassing van de doelstellingen. Op basis hiervan dient een concreet toetsingskader te worden opgesteld voor de alternatieven en voor de beoordeling van de mate van doelbereik per alternatief.

Daarbij verdient het ook aanbeveling globaal inzicht te geven in de door de initiatiefnemer gewenste verhouding tussen kosten en baten. Het zal enerzijds gaan om de kosten van de bodemsanering van de stortplaats, de ontgrondingen en aanleg en exploitatie van het baggerspeciedepot (inclusief nazorg) en van natuurinrichting en anderzijds om de baten van zandwinning en baggerspecieberging.

Wat betreft de natuur- en milieudoelstellingen zijn vooral ook het inhoud geven aan de beschermingsformules uit het SGR voor het betreffende kerngebied/ natuurontwikkelingsgebied van de EHS en de beschermingsformules volgens de EU Vogel- en Habitatrichtlijnen van belang.

Ook de verhouding tussen de door de initiatiefnemer gedachte natuurinrichtingsdoelstellingen van de polder Stedelijk tot de doelstellingen volgens het beheers- en inrichtingsplan van het Strategisch Groenproject en van het Nationaal Park De Biesbosch dienen aan de orde te komen.

3.3 Besluitvorming en beleidskader

In het MER moet kort worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grens- en streefwaarden voor emissies, maximaal toelaatbare risiconiveaus) gelden voor de te nemen besluiten. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn vastgelegd. Naast de reeds in de startnotitie vermelde besluiten en plannen dient tevens rekening gehouden te worden met:

- De EU Habitat- en Vogelrichtlijnen en de betreffende beschermingsformules en de Natuurbeschermingswet, waarin de soortbescherming volgens de Habitatrichtlijn inmiddels is verwerkt;
- het streekplan Zuid-Holland-Zuid en het provinciale milieubeleidsplan, dit in verband met (de begrenzing van) het bodembeschermingsgebied en milieubeschermingsgebieden voor stilte en grondwater;
- de relatie tot het (provinciale) beleid ontgrondingen inzake zandwinning;
- het vigerende Structuurschema Oppervlakte Delfstoffen (SOD) en het lopende SOD II en de provinciale taakstelling in dat kader;
- het in ontwikkeling zijnde overheidsbeleid ten aanzien van verontreinigde waterbodems en bestemming van baggerspecie;
- het beleid voor Ruimte voor de rivier.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld ten behoeve van de bepaling van het maatschappelijk belang en effecten van ontgroning in de polder Stedelijk en van baggerspecieberging ter plaatse, alsmede ten behoeve van de vergunningverlening ingevolge de Wm, de Wvo en eventueel de Ontgrondingwet en andere Waterstaatswetten.

Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tot slot dienen de besluiten te worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren, zoals een wijziging van het bestemmingsplan en eventueel een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet.

4. DE VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN DE REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder b van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *“een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen.”*

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

“Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast.”

4.1 Algemeen

Als een referentiesituatie voor de vergelijking van de effecten van de diverse alternatieven en varianten daarvan dient de huidige situatie en de autonome ontwikkeling zonder nadere ingrepen in het plangebied te worden beschreven, met name ook van de (kenmerkende) natuurwaarden.

Volgens de Commissie is een nulplusalternatief, bestaande uit alleen sanering van de stort en (autonome) natuurontwikkeling in de polder Stededijk, als een reëel alternatief te beschouwen.

Gezien de grote onzekerheden in het huidige stadium is het moeilijk nu al concrete, uitgewerkte alternatieven aan te geven.

In elk geval zal ook aandacht moeten worden besteed aan alternatieven die “niet de polder grotendeels op zijn kop zetten” en waarbij het resterende deel van de polder van de activiteiten wordt afgeschermd en wordt vrij gegeven voor de (autonome) ontwikkeling van de daar reeds (in potentie) aanwezige natuurwaarden.

De Commissie volstaat met het benoemen van enkele alternatieven, varianten en bouwstenen/modules die in de planontwikkeling in ieder geval verder meegenomen moeten worden:

- Een nulplusalternatief, bestaande uit alleen sanering van de stort van 14 ha en autonome natuurontwikkeling (zonder zandwinning en zonder baggerspecieberging);
- een aantal varianten die bestaan uit sanering, (partiële) zandwinning, een baggerspeciedepot al dan niet van beperkte omvang, en droge en/of natte natuurontwikkeling. Dit voor enkele, redelijke termijnen van gebruiksduur van de zandwinning en baggerspecieberging (inclusief consolidatie);
- een meest milieuvriendelijk alternatief (MMA). Gelet op de ligging van de polder Stededijk in een kerngebied/ natuurontwikkelingsgebied van de EHS en binnen een speciale beschermingszone volgens de EU Habitat/Vogelrichtlijn, waarop het “nee tenzij principe” van toepassing is, ligt het voor de hand hiertoe actief een meest natuurvriendelijk alternatief te ontwikkelen;
- zinvolle combinaties van bovenstaande alternatieven, varianten en bouwstenen, al dan niet in gefaseerde uitvoering.

De ontwikkeling en selectie van alternatieven

De volgende aanpak is bij de ontwikkeling en beoordeling van alternatieven aan te bevelen, nadat eerst een nadere probleemanalyse heeft geleid tot concrete en realistische doelstellingen:

- selecteer uit het brede scala van mogelijkheden een aantal representatieve en veelbelovende combinaties van deeloplossingen;
- ontwikkel ook actief een natuurvriendelijk MMA.
- zoek mogelijk geschikte capaciteiten en inrichtingen van de ontgrondingenput dan wel het baggerspeciedepot en betrek daarbij ook reeds de nabestemming; wat levert een gunstige uitgangspositie voor natuurontwikkeling op;
- selecteer daaruit een beperkt aantal combinaties en beschrijf daarvan de effecten meer in detail.

Bij deze aanpak is het volgende van belang:

- Een modulaire aanpak, met bij voorkeur modules die ook afzonderlijk kunnen worden uitgevoerd om te kunnen inspelen op de daadwerkelijke behoeften aan soorten zand en berging van baggerspecie (flexibiliteit, fa-seerbaarheid);
- dat rekening wordt gehouden met:
 - omvang en tempo van vraag en aanbod van zand, te storten baggerspecie en van bij aanleg vrijkomend bruikbaar en onbruikbaar bodemmateriaal;
 - natuurdoelstellingen (nat en/of droog) en extensief recreatie medegebruik;
 - de landschappelijke inrichting en inpassing passend in een riviersysteem;
 - waterhuishoudkundige aspecten (effecten op komberging, ruimte voor de rivier).

Om te voorkomen dat te lang met een te groot aantal mogelijke alternatieven en varianten wordt gewerkt, is “trechtering” gewenst.

4.2

Te beschouwen varianten

Varianten voor sanering van de stort

Voor de sanering zijn diverse varianten mogelijk, van het (deels) verwijderen tot diverse vormen van isoleren: alleen afdekken, afdichten, hydrologische isolatie, hydrologische isolatie + verticale schermen (zie ook § 3.1).

Na het aanbrengen van een duurzame leeflaag (dus geen gebruik van folies met een beperkte levensduur) kan vervolgens het oppervlak van de stort in de natuurinrichting worden betrokken, bijvoorbeeld als hoogwatervluchtplaats voor grazers binnen een klei-oermoeras.

Varianten voor de ontgroning

- omvang (ruimtebeslag) en plaats binnen de polder; fasering in de aanleg;
- alternatieve vormgeving van de winput: vorm, diepte, steilheid van de wanden;
- de hoeveelheid te winnen industriezand, beton- en metselzand en hoeveelheid bijkomend ophoozand;
- wijze van winning; te gebruiken baggerwerktuigen;
- (voor)scheiding en klassificering ter plaatse of elders;

- seizoenen van winning;
- wijze van transport en overslag;
- ruimtebeslag (eventuele) tussenopslag overtollige grond (deklaag, was en mors bij baggeren en klassificeren);

Ook de gebruiksduur, afwerking en nazorg van de ontgroning dienen te worden beschreven. Daarbij moet ook worden gezien in hoeverre de gebruiksduur van de ontgroning en de daarmee samenhangende aantasting van het stiltegebied en hinder voor de bewoners van vooral Sliedrecht kan worden beperkt.

Varianten voor het baggerdepot

- De aard van het depot:
 - onder (oppervlakte)waterniveau, of
 - (deels) boven water (dan eventueel omdijkt), of
 - gefaseerd: eerst een halfopen en invaardbaar depot onder water, (eventueel) later een gesloten depot. Hierbij kunnen in de eerste fase mitigerende maatregelen worden genomen om erosie en uitsleep van gestorte baggerspecie te beperken (bijvoorbeeld door middel van een ingangsdrempel of een eenvoudige sluis).
- Mogelijkheden om bij omdijkte depots, dan wel na het sluiten van de vaaringang bij de laatstgenoemde, gefaseerde optie het retourwater te zuiveren (bijvoorbeeld door middel van bezinking).
- Mogelijkheden ter beperking van het stortvolume door verwerking van baggerspecie (bijvoorbeeld een sedimentatiebekken voor zandscheiding in de polder Stededijk, of via de scheidingsinstallaties op de Derde Merwedehaven). Hierbij dient rekening te worden gehouden met geluidshinder, visuele hinder en verkeershinder.
- Mogelijkheden tot het aanbrengen van isolerende lagen bij bovenzijde, zijwanden en bodem van het baggerdepot (bij voorbeeld een relatief schone, eventueel organische stof houdende mantel).
- Verschillende technieken/opties voor het vullen van het depot, mede in relatie tot de verontreinigingsklasse en dichtheid van de specie en in relatie tot het consolidatiegedrag (afhankelijk van de stortdiepte). Daarbij dient rekening te worden gehouden met de consequenties voor het vrijkomen van verontreinigingen (ten gevolge van onder meer resuspensie van slibdeeltjes en het uittreden van consolidatiewater); maatregelen om de baggerspecie versneld te consolideren.

Bij verspreiding van verontreiniging dient aangegeven te worden welke maatregelen genomen worden om deze verspreiding te monitoren en, indien sprake is van ontoelaatbare verspreiding, deze tegen te gaan. Integratie met saneringsmaatregelen voor de stortplaats kan hierbij nodig zijn.

Varianten voor natuurinrichting

- het natuurdoeltype:
 - droge natuur als sluitpost van de grondbalans van het project;
 - natte schraallanden op korte termijn;
 - klei-oermoeras (lees: doorgestoken dijken) op lange termijn;
- de realiseringstermijn:
 - natuurontwikkeling nadat alle andere maatregelen genomen zijn;
 - natuurontwikkeling zo snel mogelijk inzetten door op niet te roeren gronden al te beginnen en op nog te roeren gronden tijdelijke natuurdoeltypen te laten ontstaan (bijvoorbeeld pioniersstadia);

- de reikwijdte: het eigenlijke (te saneren) stortoppervlak al dan niet in de inrichting betrekken.

Beschrijf in hoeverre gelet op de beschermde status van het gebied en op de beschermingsformules de ontwikkeling van een meest natuurvriendelijk alternatief voor de hand ligt, waarvoor de door de werkgroep ecologie in het kader van het Groenproject toegekende natuurdoeltypen als uitgangspunt genomen zouden kunnen worden: nat schraalgrasland en op termijn klei-oermoeras⁸.

Voorts moet bij de bovenstaande vier planonderdelen met de volgende aspecten rekening worden gehouden:

- de (gekozen) fasering van de verschillende modules;
- de benodigde infrastructuur voor afvoer van zand en afdekgrond en voor-aanvoer van de baggerspecie;
- garanties voor het uitsluitend storten van baggerspecie van een bepaalde klasse en tegen het illegaal storten van andere materialen (zoals afvalstoffen, sterk verontreinigde grond). Beschrijf daartoe de te treffen organisatorische maatregelen met betrekking tot acceptatie en controle van de te storten baggerspecie;
- organisatorische maatregelen met betrekking tot de nazorg en het beheer na de gebruiksfase. Besteed aandacht aan controlevoorzieningen (monitoring), de consequenties van falen van maatregelen die zijn gericht op het voorkomen van verspreiding van de verontreinigende stoffen, alsmede aan herstelmogelijkheden die bij falen nog kunnen worden getroffen.

4.3 Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast

Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/ of verbetering van het milieu en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Het is belangrijk om doelgericht een MMA te ontwikkelen. Dit vraagt een open en creatieve houding. De Commissie adviseert daarbij rekening te houden met de (inter)nationale betekenis van het plangebied. Gelet op de beschermde status van het Sliedrechtse Biesboschgebied en de beschermingsformules ligt de ontwikkeling van een meest natuurvriendelijk alternatief als MMA voor de hand. Verder gaat het om de toepassing van de beste bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering. De Commissie adviseert tenminste verder nog de volgende elementen te betrekken:

- geluidshinderlijke activiteiten, zoals zandscheiding/ klassificeren, in een gesloten hal;
- minimalisering van humane, eco(toxico)logische en verspreidingsrisico's;
- vermindering van energieverbruik.

Mogelijke kostenconsequenties mogen niet op voorhand een reden vormen om maatregelen in het kader van het MMA niet in de beschouwing te betrekken.

⁸ Zie rapport Werkgroep Ecologie Eiland van Dordrecht, 1999.

Indien het voorkeursalternatief afwijkt van het MMA dienen de meerkosten voor het behalen van een bepaald milieuvoordeel te worden aangegeven.

5. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN TE VERWACHTEN AUTONOME ONTWIKKELING VAN DAT MILIEU

Het MER bevat ten minste: "Een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch alternatieven worden ondernomen" (Wabm, art. 41j, eerste lid onder d).

Bij de bestaande toestand van het milieu dient te worden beschreven de "waarde" of betekenis (regionaal, nationaal, internationaal), de gevoeligheid (kwetsbaarheid) en de gebruiksfuncties van betreffende (deel)gebieden. Het functioneren van het totale ecosysteem moet tevens op de langere termijn worden beschouwd.

Objecten die gevoelig zijn voor de effecten van ontgronding, zandwinning en berging van baggerspecie, moeten onder vermelding van aard, omvang, aantal, plaats en afstand tot de put/ het depot worden beschreven en aangegeven op kaart. Hierbij wordt gedacht aan:

- specifieke ecotopen en natuurgebieden, de kenmerkende factoren en planten- en diersoorten, in met name de Sliedrechtse Biesbosch;
- (mensen in) woningen en gebouwen (door verstoring, visuele hinder, geluidshinder en luchtverontreiniging);
- installaties en infrastructurele werken, zoals (pijp)leidingen (in verband met mogelijke zettingen);
- recreatieve functies (natuur- en recreatiegebied De Hollandse Biesbosch, waterrecreatie);
- eventuele grondwaterwinning voor drinkwaterbereiding;
- het natuurlijk achtergrondniveau in het stiltegebied (35-40 dB(A)?).

Bij de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkelingen daarvan, zal het MER, voor zover relevant en van belang voor de beslissingen, verder aandacht moeten besteden aan de volgende aspecten:

- de relevante (geo) hydrologische systemen (peilen, stroomsnelheden, kwel/ infiltratie);
- specifieke bodemmorfologie (hoogte; relief), bodem- en geo(hydro)logische opbouw;
- de geotechnische situatie;
- kwaliteit van grond- en oppervlaktewater (sloten) en waterbodem;
- luchtkwaliteit: geuremissies, stofhinder;
- intensiteit beroepsscheepvaart en recreatievaart en nautische veiligheidsrisico's;
- andere gebruiksfuncties, zoals zwemmen/recreëren bij strandjes langs de Beneden Merwede;
- historisch landschappelijke waarden en cultuurhistorische elementen en structuren; visueel-ruimtelijke kenmerken.

Waar essentieel van belang voor de besluitvorming dienen aanvullende gegevens over de bestaande situatie te worden verzameld, zoals grondboringen,

metingen en gerichte inventarisaties van doelsoorten flora en fauna (vergelijk met name beschermde soorten volgens de EU Vogel- en Habitatrichtlijnen). Door nader veldonderzoek dient bijvoorbeeld ook zo nodig vastgesteld te worden in hoeverre de Kedichemlaag doorlatend is (zoals onder de stort Derde Merwedehaven).

Er dient ook een grondwatermodel, met name gericht op de verspreiding van de verontreinigingen, nader te worden uitgewerkt en gekalibreerd.

6. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 41j, lid 1, onder e van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: “een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven.”

De te verwachten gevolgen voor het milieu moeten, indien mogelijk, in hun onderlinge samenhang worden beschouwd. Het gaat vooral om de relatieve veranderingen ten opzichte van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling daarvan.

Maak onderscheid in de milieugevolgen tijdens:

- de sanering van de stort en de nazorg;
- de aanleg- en gebruiksfase van de ontgronding;
- de aanleg- en gebruiksfase van de baggerstort;
- de consolidatiefase, inrichtingsfase en nazorg.

Maak gebruik van de ervaringen bij vergelijkbare ontgrondingen en baggerstortplaatsen. Waar mogelijk zou gebruik kunnen worden gemaakt van inzichten verkregen uit studies naar de mogelijkheid om zand te winnen bij de aanleg van baggerspeciedepots zoals in het Ketelmeer en in het Hollandsch Diep.

De keuze van de eventuele gidsstoffen bij de bepaling van de verspreiding van de verontreinigingen uit de te storten baggerspecie dient gemotiveerd te worden op basis van het voorkomen in de baggerspecie en in het licht van verschillen in stoffeïenschappen en daardoor verschillende risico's van blootstelling (mens en dier) via verspreiding in het grondwater en via het oppervlaktewater.

Vooraf van belang zijn:

Bodem en grondwater

- gevolgen van de sanering, de ontgrondingen, tijdelijke opslag van zand en niet nuttig toe te passen materiaal en de berging van baggerspecie voor de grondwaterhuishouding;
- risico's van verspreiding van verontreinigingen uit de stortplaats en het baggerspeciedepot naar het grondwater en oppervlaktewater; emissie- en verspreidingsberekeningen bij baggerspeciedepot vooral tussen 0-100 jaar en tot maximaal 10.000 jaar;
- veranderingen in kwel en infiltratiesituatie, mede gezien de indirecte effecten daarvan op flora en fauna;

- de invloed van microbiologische afbraak van de verontreinigingen.

Oppervlaktewater

- wijzigingen in de hydrologische situatie en in de komberging;
- gevolgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater buiten het baggerdepot als gevolg van morsen tijdens overslag en door vrijkomen bij vullen ten opzichte van het achtergrondniveau in de Beneden Merwede;
- de mate van het opnieuw in suspensie raken bij hoge rivierstroomsnelheden, erosie bij hoogwatergolven en harde wind;
- de gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit van het bewerken van gewonnen zand;
- de gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit binnen de polder (eventuele watergangen en poelen) na inrichting als gevolg van emissies en verspreiding van verontreinigingen uit de stortplaats en het baggerspeciedepot.

Geluids- en geurhinder

- de extra geluidsniveaus ten opzichte van achtergrondniveaus (per dagperiode) die optreden door het gebruik van baggermateriaal, zandbewerking (classificeren), grondverzetmachines en transportmateriaal bij aanleg en in de gebruiksfase moeten worden berekend en in (contouren)kaart worden gebracht. Bijzondere aandacht verdient de ingreep op het stiltegebied dat ten zuiden van de Dode Kikvorskil begint;
- geuroverlast in verhouding en cumulatie met reeds aanwezige, lokale geurhinder.

Natuur, ecologische risico's en kansen

- Beschrijf de effecten op de kenmerkende factoren (zoals kwel, bodemopbouw, waterkwaliteit in polder; potenties voor schraalland);
- de mate van (rust)verstoring in broed-, rust- en foerageergebieden van vogels en andere dieren en de effecten daarvan;
- de ecologische beschikbaarheid van uit het depot vrijkomende verontreinigingen en de invloed daarvan op de fauna (vogels, bodemdieren, macrofauna, amfibieën, vissen en zoogdieren);
- natuurontwikkelingsmogelijkheden van gebiedseigen biotopen (met name voor doelsoorten)⁹.

Landschap en cultuurhistorische aspecten

- invloed op de beeldwaarde van de omgeving; zichtbaarheidslijnen in aanlegfase, gebruiksfase en van inrichting tot nabestemming; dit mede in het besef dat voor zichthinder een algemeen aanvaard normatief toetsingskader ontbreekt;
- beschrijf van de landschappelijke aankleding de inpasbaarheid in het riviersysteem.

Leefbaarheid

- gevolgen voor de leefbaarheid van bewoners en waterrecreanten¹⁰ door hinder;

⁹ Waar mogelijk zou moeten worden aangesloten aan de plannen voor natuurherstel en -ontwikkeling in het kader van het Strategisch Groenproject Eiland van Dordrecht.

¹⁰ Er wordt volgens de inspraak (zie reacties nr. 7, 13) gebruik gemaakt van zandplaten en strandjes in de omgeving en in de rivier gezwommen.

- geef een beschouwing van de gevolgen van de lange aanleg- en gebruikspe-riode voor de ervaren mate van geluids-, geur- en visuele hinder en de beleving van risico's.
- hinder- en veiligheidsaspecten van vervoer en overslag (nautische veilig-heid van aan- en afvoer zand, bagger, overtollige grond), en in hoeverre vervoer alleen per schip of ook per vrachtwagen plaats vindt.

7. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwacht-ten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."

Geef een overzichtelijke vergelijking van de milieueffecten van de voorgenomen activiteit, combinaties van inrichtingsvarianten en alternatieven, waar-onder het nulplusalternatief en het MMA, onderling en met de refe-rentiesituatie in de autonome ontwikkeling (zie ook § 4.1). Doel van deze ver-gelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de alternatieven/varianten ver-schillen. Maak de vergelijking bij voorkeur op grond van kwantitatieve infor-matie. Betrek bij de vergelijking de doelstellingen en de grens- en streefwaar-den van het milieubeleid.

Het gaat daarbij met name ook om een doorzichtige methode van vergelijken tussen verschillend gearde alternatieven.

Economische aspecten

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van maatschappelijke en bedrijfseconomische kos-ten en baten van de verschillende alternatieven en varianten daarvan. De (be-knopte) weergave van de resultaten van een complete financiële analyse van de alternatieven, inclusief de te verwachten opbrengsten en baten (uit zand-winning, storten baggerspecie, private en publieke bijdragen aan de sanering en de natuurinrichting) en kosten (van saneren, van ontgronden en van transport, van opslag, verwerking en afvoer van de holocene deklaag, bagge-ren en transport, storten, nazorg e.d.), zal bijdragen aan een duidelijk inzicht in het belang en de haalbaarheid van het een en ander.

Een kosten/ batenanalyse is in het bijzonder ook van belang voor de beoor-deling van de motivatie van wat als het MMA moet worden beschouwd, mede in het licht van milieuvordelen en kosteneffectiviteit.

Er dient ook te worden ingegaan op de invloed van een mogelijke heffing (per ton delfstof) volgens de Wet belastingen op milieugrondslag op de opbrengst van zandwinning en van het mogelijk belasten van het storten van verwerkba-re baggerspecie volgens deze Wet, dit mede in relatie tot te verwachten data van invoer van deze heffingen.

8. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."

Geef aan over welke (milieu)aspecten niet voldoende informatie kan worden opgenomen, vanwege bijvoorbeeld gebrek aan praktijkgegevens. Spits deze inventarisatie toe op die (milieu)aspecten, die (vermoedelijk) in de verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Beschrijf de consequenties van het gebrek aan (milieu)informatie voor het te nemen besluit. Beschrijf:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan, wat hiervan de reden is, de mogelijke consequenties, en hoe hiermee wordt omgegaan;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie.

9. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffect-rapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De bevoegde instanties, Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en de Minister van Verkeer en Waterstaat, moeten bij de besluiten aangeven op welke wijze en op welke termijn een gericht nader monitoring-/ evaluatieonderzoek verricht zal worden, dit om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te vergelijken en zo nodig aanvullende (mitigerende) maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft.

10. VORM EN PRESENTATIE VAN HET MER EN SAMENVATTING

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

Maak in het MER gebruik van schema's, tabellen, grafieken en (contour)kaarten bij het presenteren van getalsmatige informatie, de vergelijking van alternatieven/varianten en meer in het algemeen, wanneer dit een compacte en inzichtelijke presentatie van informatie bevordert.

Concentreer de samenvatting rondom de belangrijkste beslispunten en zorg ervoor dat de tekst voor een breed publiek toegankelijk is.